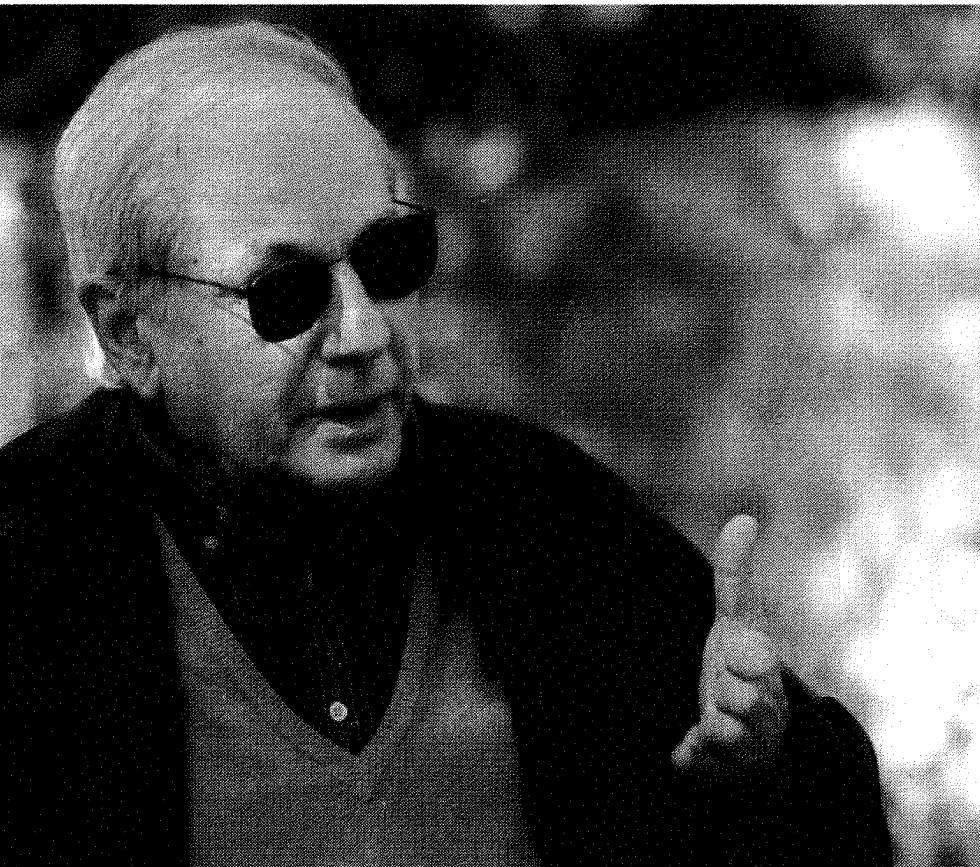

"לא ידעתי לכתוב טוב, אז כתבתי"

הלומ
אני ה
ק
בזכיי
י
תי. א
זו תח
אלה
י
פרות
י
והכת
תש"ד
איושו
ק
שכהנ
לבעו
הוא מ
מהדו
מופיז
ק
אטר,
לשיד
ת
י
כבר י
א
י
מהאנ
המון
ה
י
שלה
מדינו
שמחו
היא ו
ההתי
ב
בהנו
י
אני כ
שמא
להיוו
הזרין
תוכל
מזדה
ב
ימה
אנחנו
י
אני י

ישראל וסודאן לא משקיעות בתרבות. קניוק

יורם קניוק, שזכה שלשום בפרס ספיר על ספרו 'תש"ח', מספר שהחל בכתובתו עוד בשנת '49, כשהפליג בספינה 'פאן יורק' במסגרת העלאת ניצולי שואה מאירופה. כעת, בגיל 81, הוא רואה בזכייה מעין פרס על מפעל חיים

יעקב בראון

במהלך טקס הענקת 'פרס ספיר' של מפעל הפיס, הפרס הספרותי החשוב ביותר בישראל, ניתן היה להבחין על פני המועמד יורם קניוק בהבעה של "שחקו הנערים לפנינו", כמי שכביכול לא ממש שייך למשחק סביבו. כשאיש הכלכלה עמוס ספיר, בנו של פנחס ספיר, הבר לדודר המנוח של המשק שעל שמו נקרא הפרס, פתח את המעטפה והכריז על קניוק כזוכה המאושר, הסתמנה אצל הסופר הוותיק הפתעה מסוימת. אבל כמי שבכתובתו נע תמיד בין אמת לבדיה, אי אפשר היה לדעת שלשום אם אכן הופתע או שמא היה זה משחק מעולה. "באמת הייתי מופתע", טוען קניוק. "הייתי בטוח שלא אקבל את הפרס."

מדוע?

"לא ידע. ככה. הייתי שלוש פעמים מועמד לפרס ישראל וברגע האחרון משהו קרה. גם הייתי מועמד לפרס ספיר בעבר ולא זכיתי. אז מדוע הפעם? ביקשתי ממשפחתי, פרט לאשתי, לא לבוא לערב הזה, שלא יהיו בושות. במקומם בא חבר טוב שלי, רופא, למקרה שאקבל התקף לב."

תרשה לי לשאול אותך דוגרי – לו היית אתה בור עדת השופטים, היית מעניק את הפרס למחבר ספר כמו 'תשי"ח שבתבת'?

"זו שאלה קשה. כפי שאני מכיר את עצמי, הייתי נותן את הפרס למחבר ספר אחר. למולי, לא הייתי בוועדה". אמרת בטקס שהגיל ניצח את היופי. "כי יש לי 'פור' של 30-40 שנה, אולי יותר, על המר עמדים האחרים. במידה מסוימת, בגילי, כמעט 81, זה גם מעין פרס מפעל חיים."

התבטאת לא פעם על כתיבתך הלא מיופייפת במתי בוון. האם בזכייך יש משום ניצחון הסגנון הפשוט? "אין כאן שום ניצחון, כמו שיש כאן קבלה של דרך אחרת שהייתה שנויה במחלוקת ואולי נשארה גם היום, אבל כעת מתקבלת הרבה יותר. הצעירים אוהבים את זה. אולי אני כותב אחרת מהרגיל, מה אני יכול לעשות. לא ידעתי לכתוב טוב, אז כתבתי לא טוב...".

מתי כתבת את 'תשי"ח'?

"הוא נכתב ממש בשנתיים האחרונות, אבל למעשה התחלתי בכתובה כבר ב-'49, כשהייתי מלח ב'פאן יורק' ויצאתי להביא את שארית הפליטה מאירופה. הספר הזה, על מה שקרה בקרבות תש"ח שבהם נלחמתי, נכתב עשרות פעמים – ולא הצלחתי". העניין הבריאותי שחרר אצלך משהו והביא לך

הירייה הבאה, יריית המוות, היה מפקד אנגלי בלגיון הירדני שעמו היה לו קשר בהמשך. קניוק אומר שהפציעה הייתה החוויה העזה ביותר בחייו.

כעבור זמן יצא לאירופה כדי לסייע בהבאתם של פליטי השואה שעדיין לא עלו, ולגבי צבר שכמותו הייתה זו טלטלה בלתי נשכחת שהפכה את נושא השואה למרכזי אצלו והביאה ליצירת ספרים כמו 'אדם בן כלב', 'על ה'פאן יורק' התיירותי, נוהג קניוק לומר. "הרגשתי כחגב, נחות מהיהודים שהבאנו משם. כעסתי על היהודים בארץ על שלא עשו די להצלת אחיהם וגם על הערבים, שבגללם הבריטים סגרו את חופי הארץ."

כולנו יצאנו הלומי קרב

תשי"ח הוא מהאישיים ביותר מבין ספריו. האם אפשר לזכור בבחירות את הפרטים מאז? "אני כותב לאורך הספר שאני לא יודע אם מה שכתוב בו נכון או לא. הויכוח הוא ערמומי וממקמק, גם הולך לכל מיני כיוונים."

מה עבר עליך תוך כדי הכתיבה?

"היה קשה לכתוב את הספר, אבל גם כיף. זה כאילו לשחרר את כל השרים האלה שרבעו עליי. כולנו יצאנו

תיבת הספר?

"כן. כשיצאתי מהתרדמת, מהגסיסה, אחרי שבועיים שלוש, באישהו מקום התחברתי לפציעה שלי ב-'48. שכבתי בבית החולים מונשם ומחובר לכל מיני צינורות. כשפקחתי בקושי את עיניי ראיתי מולי את הפציעה שלי 60 שנה קודם, וזה הביא אותי לכתוב הספר."

חסייני מבעד לכוונת

קניוק היה נער בן פחות מ-18 כשנסחף למערכות קרבות מלחמת העצמאות. הוא נולד על חולות הזהב של תל-אביב הקטנה. אמו עסקה בחוראה ואביו שימש מזכירו של ראש העיר מאיר דיזנגוף והקים את המוזיאון של העיר העברית הראשונה. סנדקו היה לא אחר מאשר המד שורר הלאומי חיים נחמן ביאליק. בהיותו תלמיד שמינית ב'תיכון חדש' התגייס לפלמ"ח עם החלטת החלוקה בע"צרת האו"ם. בהמשך לחם בנביי-סמואל ובקסטל, שם ראה דרך הכוונת את מנהיג הכנופיות, עבד-אליקארד חוסייני, אבל את תהילת הריגתו גול ממנו חברו לעמדה.

סיפור פציעתו בפריצה לעיר העתיקה כמו נלקח מאחד מסיפוריו. צלף שניצב על החומה פגע בו והוא נשכב פרקון. לפי עדות קניוק, הצלף שחסך ממנו את

ב טוב, אז כתבתי לא טוב..."

הלומי יקרב ממלחמת העצמאות. לא היה רגע לנוח. כעת אני הרבה יותר שקט בעניין הזה. הוקל לי."

קטעים חזקים במיוחד בספר נוגעים לנופלים. יש בזכירתך משום פרעון חוב כלפיהם?

"בהחלט. אני לא מפסיק לחשוב על אלו שמתו תוך תיי. אל תאמר שיסודך מהעפר, אלא מהחי שנפל תחתך. זו תחושה שהייתה לי כל השנים. כאילו אני חי על חשבון אלה שמתו."

יש בספרך מעין הודרת מסך על דור תש"ח בסי פרות, שלא שויכת אליו?

"יש כל מיני תש"חים. בתש"ח שלי הייתי צעיר מאוד והכתיבה לא שייכת למה שנקרא, בטעות לדעתי, דור תש"ח. לטעמי, עשו עוול לסופרים שהכניסו אותם לתוך איזשהו כלוב. כל זה לא היה אלא תיוג של פרופסורים. קניוק שוקד על ספר חדש וממשיך לכתוב מאמרים שבהם הוא מתבטא כמי שמעודו לא עשה חשבון ולא חשש לבעוט. גם לאחר שהגיע לגבורות, למרות מדוי הגוף, הוא שומר על דימוי צעיר ופער השנים איננו מרחיק אותו מהדור הבא. ככזה, אולי לא מפתיע שעיבוד לטקסט שלו מופיע לפתע באלבום הבכורה של אלון עדר."

קניוק: "אלון לקח את 'החיים היפים של קלרה שי' אטו', סיפור שכתבתי לפני עשרות שנים, ועיבד אותו לשיר. מאוד אהבתי את מה שעשה."

תבוא לערב ההשקה?

"אני לא יכול. הוא עושה את זה מאוחר בלילה. בגילי כבר יש לי פטור מדברים כאלה."

אתה מבכוט ממה שעובר על הספרות העברית?

"מאוד, חוץ מזה שמצבה הכלכלי גרוע. אני מרוצה מהאנרגיה הכתיבתית. יש פה המון כישרונות. יש פה המון יצירתיות. ככל השטחים."

הספרות מקבלת יחס נאות מהמדינה?

"לא, בכלל לא! אין מדינה שמשקיעה פחות בתרבות שלה מאשר מדינת ישראל, מלבד אולי סודאן וכאלה. מדינות משקיעות הרבה בתרבות מתוך ידיעה שזה מה שמחזיק את העם שיושב בהן. בסופו של דבר התרבות היא מה שמשאר. אבל פה לא מבינים את זה. מבחינת ההתייחסות לתרבות, אנחנו מדינה נחשלת ביותר."

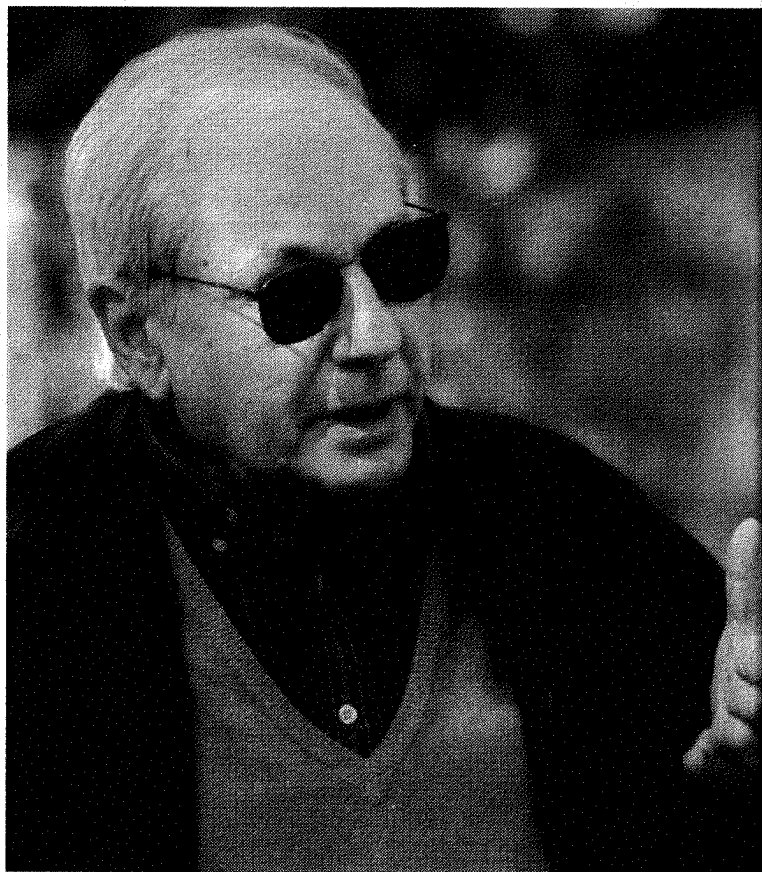
כאיש שמאל, התפקדת לעבודה והבעת תמיכה בהנהגה של שלי יחימוביץ?

"אני לא איש שמאל. לפעמים אני ככה ולפעמים אני ככה, ובעיקר תמיד הייתי של עצמי. אם קודאים לי שמאלני, שיקראו לי שמאלני. מה אכפת לי. לא צריך להיות איש שמאל כדי להתנגד ליחס כלפי הערבים או הדרים. כאשר לשלי יחימוביץ, אני מאוד בעדה. אם היא תוכל להרים את תנועת העבודה, התנועה שאני הכי מזדהה איתה, זה יוכל להציל אותנו."

בראיון שקיימת איתך לפני 13 שנה אמרת בסיום: "מה שקורה כאן נראה כמו ימי פומפיי האחרונים..."

אנחנו עדיין כאן. התברית?

"חכה, ימי פומפיי האחרונים לקחו כמה שנים טובות. אני לא יודע איך נמשיך להתקיים אם לא נחכים."

יצעות בתרבות. קניוק

הירייה הבאה, יריית המוות, היה מפקד אנגלי בלגיון הירדני שעמו היה לו קשר בהמשך. קניוק אומר שהפציעה הייתה החוויה העזה ביותר בחייו.

כעבור זמן יצא לאירופה כדי לסייע בהבאתם של פליטי השואה שעדיין לא עלו, ולגבי צבר שכמותו הייתה זו טלטלה בלתי נשכחת שהפכה את נושא השואה למרכזי אצלו והביאה ליצירת ספרים כמו 'ארם בן כלב', 'על הפאן יורק' התייהרתי, נוהג קניוק לומר. 'הרגשתי כחגב, נחות מהיהודים שהבאנו משם. כעסתי על היהודים בארץ על שלא עשו די להצלת אחיהם וגם על הערבים, שבגללם הבריטים סגרו את חופי הארץ'."

כולנו יצאנו הלומי קרב

תש"ח הוא מהאישיים ביותר מבין ספרך. האם אפשר לזכור בהירות את הפרטים מאז?

"אני כותב לאורך הספר שאני לא יודע אם מה שכתוב בו נכון או לא. הויכוח הוא ערמומי וחמקמק, גם הולך לכל מיני כיוונים."

מה עבר עליך תוך כדי הכתיבה?

"היה קשה לכתוב את הספר, אבל גם כיף. זה כאילו לשחרר את כל השרים האלה שרכצו עליי. כולנו יצאנו

נת, מהגסיסה, אחרי שבועיים תחברתי לפציעה שלי ב'48. גם ומחונך לכל מיני צינורות. ראיתי מולי את הפציעה שלי וחי לכתוב הספר'."

זכור

ת 18 מ' כשנסחף למערבולת הוא נולד על חולות הנהב של הנהרה ואביו שימש מזכירו גוף והקים את המוזיאון של נקרו היה לא אחר מאשר המ' אליק. בהיותו תלמיד שמינית מ'ח עם החלטת החלוקה בע' נבי-סמואל ובקסטל, שם ראה ופיות, עבר-אל-קאדר חוסייני, ל ממנו חברו לעמדה.

ה לעיר העתיקה כמו נלקח יצב על החומה פגע בו והוא ניוק, הצלף שחשך ממנו את